

ТАРАСЕНКО О.С.,

*доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ЄРМАКОВ Ю.О.,

*заступник начальника факультету Навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів слідства та кримінальної міліції
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

Спосіб учинення кримінального правопорушення, пов'язаного із сутенерством і втягненням особи в заняття проституцією

Способів учинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 303 КК України, мають різноманітний характер, оскільки злочинці у кожному конкретному випадку обирають той чи інший спосіб залежно від конкретних обставин. Проте можливість типізації способів учинення зазначеної категорії кримінальних правопорушень робить їх самостійною обов'язковою складовою оперативно-розшукової характеристики, основою для її формування та виявлення взаємозв'язку між структурними елементами.

Протиправне діяння, пов'язане з сутенерством і втягненням особи в заняття проституцією, передбачене ст. 303 КК України «Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією» [1], є свідомим актом поведінки суб'єкта злочину, що завжди носить конкретний характер, тобто проявляється у вигляді конкретної дії, активної поведінки суб'єкта злочину, а саме сутенерства або втягнення особи в заняття проституцією.

Форми вчинення вказаної категорії кримінальних правопорушень полягають у: втягненні особи в заняття проституцією, примушуванні до заняття проституцією та сутенерстві [2]. Так, відповідно до ч. 1 ст. 303 КК України [1], способами вчинення втягнення або примушування в заняття проституцією є використання: обману, шантажу, використання уразливого стану потерпілої особи або застосування чи погроза застосування насильства (фізичного або психічного).

КК України не містить поняття втягнення або примушування до заняття проституцією, у той же час під втягненням особи в заняття проституцією слід розуміти схиляння будь-яким способом осіб жіночої чи чоловічої статі до заняття проституцією, незалежно від того, якій кількості клієнтів надано платні сексуальні послуги [3,

с. 800]. Як втягнення особи в заняття проституцією мають бути кваліфіковані й дії, у результаті яких особа вперше починає займатися проституцією або ж особа, яка покинула це заняття, проте внаслідок певних дій з боку іншої особи знову повертається до нього [4, с. 48].

Досить поширеними є випадки «пасивного втягнення» у заняття проституцією, що має місце з боку осіб, які безпосередньо займаються проституцією, тобто власне секс-працівниць, які шляхом розповіді потенційним жертвам про переваги секс-бізнесу як способу заробітку грошей, у той же час, не вказуючи на негативні сторони проституції, здійснюють таким чином втягнення особи в заняття проституцією. Так, жінки, які самі раніше займалися або займаються проституцією, схиляють до цього заняття своїх знайомих шляхом «рекламування» своєї роботи, приховуючи при цьому негативні сторони такого життя, знайомлять їх зі своїми сутенерами тощо.

У ряді випадків сам акт знайомства і наступне втягнення до заняття проституцією відбуваються після спостереження за соціально неадаптованими, малозабезпеченими, іногородніми, схильними до асоціального поведіння дівчатами і «відбору» серед них «потенційної жертви».

Примушування до заняття проституцією полягає у діях, унаслідок яких інша особа всупереч своєму бажанню повинна займатися проституцією. У кримінально-правовому законі чітко вказані способи примушування особи до заняття проституцією, до яких відносяться: обман, шантаж, використання уразливого стану потерпілої особи або застосування чи погроза застосування насильства (фізичного або психічного) [1].

Проблемним питанням є питання щодо поняття обману як способу втягнення в заняття проституцією. Під обманом слід розуміти повідомлення (передачу) завідомо неправдивих відомостей, фактів, вчинків, за допомогою яких потерпіла особа вводиться в оману (віра в те, чого немає – стосовно дійсних намірів винної особи з тим, щоб всі ці обставини використати для втягнення у заняття проституцією) [3, с. 800].

Шантаж у дослідженому кримінальному правопорушенні виражається у наступних діях: погрозі викриттям, повідомленням відомостей, які компрометують особу (наприклад, повідомлення членів родини, близьких, знайомих про якісь факти, інформацію про які особа бажає зберегти в таємниці); погрозі заподіянням іншої шкоди, залякуванні з метою поставити потерпілу особу в залежне становище (наприклад, погроза заподіяння шкоди рідним чи близьким, доведення до потерпілого наміру продати у рабство чи

піддати груповому зґвалтуванню, розголосити як дійсні факти, так і повідомити неправдиві відомості, здійснити наклеп) [5, с. 115–116].

Під використанням уразливого стану особи, яка примушується до заняття проституцією, слід розуміти зумовлений фізичними чи психічними властивостями, зовнішніми обставинами стан особи, який позбавляє або обмежує її здатність усвідомлювати свої дії або керувати ними, приймати власні вольові рішення, чинити опір насильницьким чи іншим незаконним діям, а також збіг тяжких особистих, сімейних обставин [1].

Застосування чи погроза застосування насильства виражаються у цілеспрямованому негативному впливі на психіку потерпілої особи, який виражений у вигляді погрози застосування фізичного насильства з метою підкорення волі особи, а також утримання особи проти її волі у певному приміщенні, катування, піддавання тортурам, заподіяння легких тілесних ушкоджень.

Щодо поняття сутенерства, то у примітці до ст. 303 КК України вказано, що під сутенерством слід розуміти дії особи по забезпеченню заняття проституцією іншою особою [2]. Проте в практичній діяльності досить часто спостерігаються випадки вчинення втягнення чи примушування у заняття проституцією, сутенерства з використанням одночасно декількох способів.

Кримінальні правопорушення, пов'язані з сутенерством або втягненням чи примушуванням особи до заняття проституцією, сутенерство зазвичай не вчиняються спонтанно, оскільки їх вчиненню передують підготовка щодо вибору засобів його реалізації. Тому спосіб вчинення кримінального правопорушення, характеризується наявністю трьох складових: підготовка, вчинення і приховання правопорушення. Однак, це не послідовні етапи, що розгортаються в часі в тому порядку, як перераховані, оскільки протягом усього процесу здійснюються дії по приховуванню злочину. Тобто, елемент приховання злочину нерозривно зв'язаний із усіма стадіями і є присутнім на всіх етапах злочинних дій, а способи вчинення і приховання злочинної діяльності єдині за задумом. Так, ставлячи метою втягнення особи в заняття проституцією й одержання від її діяльності доходу, злочинець спочатку створює визначені умови, потім безпосередньо втягує або примушує потерпілу шляхом обману, погроз тощо. При цьому, впродовж усієї цієї злочинної діяльності присутній елемент приховання. Окрім того, виходячи з різних негативних факторів (соціального стану жертви, її розумових здібностей, інтелектуального розвитку, наявного авторитету злочинця), потерпіла особа боїться чинити опір злочинцю або ж не розуміє злочинності його

поводження, тим самим сприяючи прихованню злочину від правоохоронних органів.

У той же час як втягнення чи примушування особи до заняття проституцією, так і сутенерство як види діяльності передбачають вчинення певних дій як з боку особи, яка надає секс-послуги, так і осіб, які втягують у заняття проституцією та вчиняють сутенерство, для безпосередньої організації та надання секс-послуг. Вказану діяльність можливо поділити на певні етапи з відповідними діями, вчинюваними зазначеними особами на кожному з етапів. До таких етапів можна віднести: етап вибору, пошуку або організації місця для надання секс-послуг особою, яка залучена до проституції; усунення особою, яка здійснює втягнення в заняття проституцією та сутенерство, перешкод для заняття проституцією, що можуть полягати як в усуненні конкуренції у зазначеній діяльності, так і полегшенні доступу до тих місць, які обрано для надання секс-послуг (наприклад, нічні клуби, ресторани, готелі та ін.); вчинення сутенером або особою, яка здійснює втягнення в заняття проституцією, пошуку клієнта для надання собою, яка залучена до проституювання, відповідних послуг; етап безпосереднього надання послуг, а саме статеві зносини особи, яка залучена до проституції, з певним статевим партнером, з яким сутенером або особою, яка втягнула особу до проституції, попередньо досягнуто домовленості щодо надання послуг, та отримання винагороди за надані послуги сексуального характеру.

Отже, факт і способи оплати за послуги в сфері секс-бізнесу є важливою ознакою як суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, пов'язаного з сутенерством або втягненням особи в заняття проституцією, так і важливою оперативно-розшуковою ознакою, що підлягає з'ясуванню під час протидії зазначеній діяльності.

Література:

1. Кримінальний кодекс України, прийнятий 5 квіт. 2001 р. ; набув чинності з 1 верес. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – [2-ге вид. переробл. та доп.]. – К. : «Дакор», 2008. – 1350 с.
3. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / [за заг. ред. В. Т. Маляренка, В. В. Сташиса, В. Я. Тація]. – [3-є вид.]. – Х. : «Одісей», 2006. – 1152 с.

4. Уханова Н. Ответственность за вовлечение в занятие проституцией, организацию или содержание притонов для занятия проституцией / Н. Уханова // Уголовное право. – 2002. – № 4. – С. 47–49.

5. Волкова Н. Л. Проблеми відповідальності за суспенерство та звідництво у законодавстві України / Н. Л. Волкова, Д. Г. Казначеев // Наук. вісник Дніпропетр. Держ. ун-ту внутр. справ. – 2008. – № 3. – С. 111–119.